

Uitgangspunten vrouwen en opbouwwerk zijn nog steeds actueel

Methodische uitgangspunten en aanzetten tot een nieuwe aanpak van het opbouwwerk, zoals deze indertijd zijn geformuleerd vanuit vrouwen en opbouwwerk, hebben nog steeds een grote actualiteitswaarde. Zij kunnen bijdragen aan de verbetering van een meer up-to-date werkend opbouwwerk. Dat betoogde Monique Jongerius in maart jl. bij haar afscheid van het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland. Haar inleiding is hieronder opgenomen.

Het gedachtengoed van vrouwen en opbouwwerk is gebaseerd op de volgende drie punten:

- de positie van vrouwen, waarbij het zowel om beroepskrachten als om 'vrijwillig' actieve bewoners gaat, in een door mannen gedomineerde organisatiecultuur.
- de belangen die vrouwen hebben rond de woning en de woonomgeving, gekoppeld aan de maatschappelijke positie van vrouwen.
- een aanpak en methode om met bewonersgroepen te werken, waar met name vrouwen, bij gebaat zijn.

De positie van vrouwen in de buurt

De eerste baanbrekende stappen bij het in beeld brengen van de belangen van vrouwen in relatie tot de woning en woonomgeving, zijn gezet door Lenie Janssen in 'FemSoc-teksten 6' en het 'Tijdschrift voor agologie'. Op grond van haar verhaal bouwden we in het begin van de jaren tachtig de volgende redenering op:

* Vrouwen zijn hoofdbewoners, gebruiksters van een buurt. De buurt is zowel woon-, werk- als leefomgeving van vrouwen in hun functie van huisvrouw en moeder (geënt op huishoudelijke arbeid). Een discussie die indertijd gevoerd werd.

Vrouwen hebben daarom specifieke belangen die in het verlengde liggen van die verzorgende en huishoudelijke arbeid.

* De woning en de directe woonomgeving oefenen een belangrijke invloed uit op het dagelijkse leven van vrouwen, met name wat betreft de werkomstandigheden. Deze kunnen verzwarend zijn door bijvoorbeeld: een onveilige oversteekplaats, een vochtig huis, de aanwezigheid van veel hondenoep, of juist verlichtend door: de aanwezigheid van crèches en een kindvriendelijk woonmilieu.

* Aan de positie van vrouwen liggen de bestaande seksistische arbeidsverdeling tussen binnen- en buitenshuis, en de machtsverhouding tussen mannen en vrouwen ten grondslag.

* Op grond van deze positie hebben vrouwen specifieke belangen die zowel materieel als immaterieel van aard zijn. Deze belangen zijn aan de ene kant gericht op taakverlichting, aan de andere kant op het vergroten van de eigen leef- en bewegingsruimte, zoals: doorbreking van het isolement door mogelijkheden voor ontmoeting te creëren; doorbreking van de eenzijdige gezinsbouw; vrouwvriendelijke werkgelegenheid dicht bij huis; een sociaal veilige omgeving.

In mijn ogen had deze redenering de volgende waarde voor het opbouwwerk:

- een tot dan toe voor het opbouwwerk nog onzichtbare maatschappelijke situatie werd zichtbaar gemaakt
- ontmythologisering van het zogenaamde 'algemene bewonersbelang' waar het opbouwwerk zich in die tijd voornamelijk op baseerde (er was eerder sprake van belangentegenstellingen)
- vrouwen konden zo richting geven aan de gegroeide onvrede in hun bestaan. Concrete wensen,

knelpunten, problemen, konden worden signaleerd en verbeterd.

In de jaren die volgden is er, met resultaat, een beweging in gang gezet. Er zijn allerlei perspectieven ontwikkeld wat betreft taakverlichting, medezeggenschap, netwerkvorming, emancipatie en scholing. Voor zichzelf spreken de volgende percentages: In 1979 voerde slechts 6½% van de 400 opbouwwerkinstellingen een beleid dat gericht was op vrouwenproblematiek en vrouwenbelangen. In 1984 was dat gegroeid tot 47%.

Om welke activiteiten het allemaal precies ging, komt dadelijk aan de orde. Eerst wil ik het nog hebben over de kritiek die er volgde op de gedachtengang zoals we die geformuleerd hadden. Deze kritiek kwam pas enige jaren later en de belangrijkste bijdrage daaraan leverde Maria Nooren in haar artikel: "Opbouwwerk de voordeur door", verschenen in "Marge" (1985). Een zeer degelijk artikel met uitspraken die pas in 1988/'89 vanuit andere hoeken, een vervolg schijnen te krijgen.

Een punt van kritiek dat we van meerdere kanten te horen kregen, was: het gaat in de buurt niet alleen om vrouwen die huisvrouw en/of moeder zijn. Er zijn verschillende groepen vrouwen te onderscheiden, zoals: ouderen en werkenden. Het is een te homogene benadering van vrouwen.

De kritiek van Maria Nooren omvat een hele waaier. Ik noem een aantal kernpunten:

1. Vrouwen worden aangesproken op haar werk als huisvrouw en moeder, maar dan ook alleen daarop. Impliciet wordt daarmee toch weer de vanzelfsprekendheid bevestigd, dat vrouwen dat werk doen en dat de belangen die met dat werk verbonden zijn, echte vrouwenbelangen zijn.

Vrouwen worden teveel als een verlengstuk van haar werk gezien. Haar positie zou dan ook niet vanuit het kader van de buurt geanalyseerd moeten worden, maar vanuit de inhoudelijke betekenis van haar werk in relatie tot de totale maatschappelijke arbeid. De arbeidsdeling naar sekse blijft anders in stand.

2. De 'strijd achter de voordeur' doet niet mee.

3. Er wordt kritiekloos aangesloten bij de beleving van vrouwen (ideeën die maatschappelijk gemeengoed zijn, zijn niet zo 'in the picture'; bijvoorbeeld: wat is een ideale vrouw?) Vrouwen vervullen immers een belangrijke rol in het reproduceren van seksistische verhoudingen. Hierdoor zullen mannelijke collega's nauwelijks aan de keerzijde van het probleem werken, namelijk: aan het seksegebonden rolgedrag van mannen.

4. De invloed van het maatschappelijke verkeer buiten de buurt blijft buiten beschouwing.

5. Er is geen onderscheid gemaakt in de condities waaronder vrouwen haar arbeid verrichten (bijvoorbeeld: klassegebonden.)

6. Het werk wordt fragmentarisch benaderd. Belangen rond bevruchting en bevallen, worden niet in de analyse meegenomen.

7. Er worden geen eisen geformuleerd rond doorbreking van de gezinsideologie en het feit dat juist vrouwen verantwoordelijk worden gesteld voor de opvoeding en socialisatie van de kinderen.

Kritiekpunten zoals hier geformuleerd, hebben weinig doorwerking gehad in de praktijk van het opbouwwerk met en voor vrouwen. Op het moment dat in 1985 dit artikel verscheen, waren er na een eerste aarzeling nog nauwelijks voorbeelden gerealiseerd waarin op grond van de totale gedachtegang, zoals ik die schetste, werd gewerkt. Overal waren initiatieven ontstaan, met name naar taakverlichtende activiteiten en

ontmoeting toe. Voorbeelden hiervan zijn: een kwalitatief goed en veilig huis, voldoende speelgelegenheid in de buurt, een koffie-ochtend, etc., maar al deze activiteiten stonden op zichzelf. Jammer genoeg zijn er toen geen praktijken ontstaan, die systematisch en geïntegreerd de taakverlichting en de bewegingsvrijheid van vrouwen vorm gaven. Nu wordt er in enkele projecten (bijv. lokale economie) beleidsmatig aandacht aan gegeven.

Het vrouwenopbouwwerk heeft zich dus vooral op deelaspecten verder ontwikkeld. Hierbij gingen gedurende de afgelopen jaren de thema's steeds meer in de richting van het vergroten van de leef- en bewegingsvrijheid van vrouwen zelf. Naast de al eerder genoemde taakverlichtende activiteiten zijn vanaf 1983/'84 de belangrijkste thema's: *Economische initiatieven van vrouwen*, gericht op:

- besparingsactiviteiten zoals bijvoorbeeld: een ruildienst of een textielproject. Activiteiten dus, die besparingen opleveren in de huishoudportemonnee. Deze activiteiten zijn nog taakverlichtend van aard ook.
- belangenbehartiging rond sociale zekerheid (ondersteuning initiatieven van Komitees Vrouwen in de WAO en Bijstand).
- belangenbehartiging rond woonlasten (gericht op bewustwording zoals de conferentie: 'Mevrouw betaalt de rekening'; energiebesparingsactiviteiten).
- betaald werk en economische zelfstandigheid. (Vrouwenbedrijven, arbeidshulpverlening in de wijk; lokale economie; cursussen beroepenoriëntatie)

Vrouwen: voor een deel gericht op

- taakverlichting (bijvoorbeeld: een handige indeling van het huis) Maar ook op eigen belangen van vrouwen (bijvoorbeeld: een eigen kamer in huis, het doorbreken van de eenzijdige gezinsbouw).

- invloed van vrouwen bij renovatie en nieuwbouwplannen.
- cursussen woonbewustwording.

De nieuwste thema's, beide zeer actueel, zijn:

de nieuwe armoede:

- vrouwen opnieuw 'in the picture', feminisering van de armoede
- met positiegroepen werken aan eigen belangen
- de integrale werkwijze nieuw leven ingeblazen en
- werken aan verpauperde woningbouwcomplexen

Sociale veiligheid. Dit thema heeft een groot maatschappelijk draagvlak, vooral ook op gemeentelijk niveau. Het spreekt met name vrouwen erg aan, biedt vanuit het opbouwwerk vele aanknopingspunten.

De thema's binnen het Vrouwenproject van het Werkcentrum Opbouwwerk ZH zijn: *Economische initiatieven van Vrouwen*, de *Nieuwe Armoede* en *Sociale Veiligheid*. Andere thema's, waarin op onderdelen aan vrouwenbelangen aandacht wordt besteed zijn: milieuvrouwen, relatieverbetering migranten – Nederlanders en buurtbeheer.

Zoals ik al eerder opmerkte, zijn op dit moment een aantal kritiekpunten die Maria Nooren formuleerde, vanuit een heel andere hoek nieuw leven in geblazen. Zo geeft het landelijke Komitee Vrouwen in de Bijstand sinds 1987 strategisch gezien prioriteit aan het aan de kaak stellen van het huwelijk als middelpunt van de samenleving. Samen met bondgenoten, waaronder opbouwwerkers, willen zij dit op zoveel mogelijk niveau aan de orde gaan stellen. Onder andere door voorlichtende activiteiten te ontwikkelen. Bovendien verscheen onlangs het boekje: 'Een zorg minder', het laatste produkt van de landelijke werkgroep Vrouwen en Economische initiatieven. Dit boek probeert een theoretische bijdrage te leveren aan

Foto: Liesbeth Ruysink.

de discussie om op andere manieren over arbeid en arbeidsdeling te denken. Geen gemakkelijk toegankelijk boekje. Wel biedt het interessante gedachten vanuit een positieve benadering. Zover ik het begrepen heb, gaat het om het volgende:

De positie van vrouwen in het huishouden moet niet alleen gezien worden als belemmerend. Vrouwen produceren immers zorg, verrichten als zodanig arbeid. Deze arbeid benadrukt een ander arbeidsmodel dan die van loonarbeid. In de wijze waarop zij deze arbeid verrichten zijn vrouwen geen achterblijvers, maar vormen eerder een voorhoede.

Misschien lukt het nu en/of binnenkort, anno 1990, om opbouwwerk ooit nog eens 'door de voordeur te

laten gaan'. Ik zou dit toejuichen, alleen al vanwege het feit dat binnen afzienbare tijd arbeidsplicht voor vrouwen een gegeven is. Positieve benaderingswijzen die niet direct het huidige maatschappelijke bestaansrecht van vrouwen onderuit halen, zijn hierbij onontbeerlijk. Daarnaast zullen alternatieven op microniveau, hand in hand moeten gaan met veranderingen op macroniveau. Een gemakkelijke weg is het zeker niet.

Met een laatste opmerking sluit ik dit deel van mijn inleiding over de belangen van buurtvrouwen af. Vrouwenopbouwwerk is een witte aangelegenheid gebleven. De belangenbehartiging met migrantenvrouwen is nog niet echt van de grond gekomen in het opbouwwerk.

Ik ga nu verder in op het beroep opbouwwerk en haar rituelen. Ik concentreer dit rond de positie van vrouwen in een door mannen gedomineerde organisatiecultuur, en de opbouwwerkbenadering waarbij met name vrouwen gebaat zijn.

Het beroep en haar rituelen opbouwwerk en haar mannelijk imago

Het boek: 'Opbouwwerk in Vrouwenhanden' van de NOW-werkgroep Vrouwen en Opbouwwerk, onder redactie van Marian van de Boomen, Lenie Janssen en Carla Biemans en de Special 'Vrouwen en Opbouwwerk' van het Werkcentrum, zijn de eerste twee publikaties geweest, die in 1983 een redelijk grote verspreiding hebben gevonden. In het boek is veel aandacht voor de positie van vrouwelijke beroepskrachten en vrijwilligsters. Hierbij gaat het vooral om wat het betekent om als vrouw in een door mannen gedomineerde cultuur te moeten werken. Zowel qua aantal als qua invloed kwamen vrouwen er niet echt aan te pas in het opbouwwerk, vonden wij. Bovendien wordt een 'vrouwelijke' werkwijze geïntroduceerd die haaks staat op de 'mannelijke' werkwijze. De nadruk die in de gangbare praktijk ligt op: formele structuren; de vergadercultuur; het eenzijdig streven naar materiële resultaten en de grootschalige aanpak van problemen, wordt hierin becristiseerd.

Op dat laatste onderwerp gaat ook de Special 'Vrouwen en Opbouwwerk' in. Hierin vindt men al meer systematiek en concrete aanwijzingen hoe de 'vrouwelijke' werkwijze er dan uit zou moeten zien.

Deze publikaties maakten de nodige reacties los. Die reacties liepen sterk uiteen, van herkenning, ondersteuning, inzicht en enthousiasme bij veel opbouwwerksters en vrijwillig werkende vrouwen, tot felle kritiek, zowel van mannen als van vrouwen.

Ik stond zelf in de vuurlinie, omdat ik zowel meegewerkt had aan het boek als samen met Maria Nooren de Special geschreven had. Nog levendig staat mij een bijeenkomst voor de geest, georganiseerd door een aantal 1e en 2e-lijnsopbouwwerksters die ons min of meer ter verantwoording riepen. Waar ging die kritiek over? Achteraf vind ik de kritiek die Margot van Laan formuleerde in een scriptie van haar studie aan de Universiteit van Utrecht, het meest hout snijden. De grootste tekortkoming van het boek en de Special vindt zij dat het opbouwwerk niet vanuit haar methodische uitgangspunten en nagestreefde doelen met de daarbij behorende visie wordt geproblematiseerd. Het gaat in het boek en de Special over een beroepshouding. Hierin staan vrouwen tegenover mannen en 'vrouwelijk' tegenover 'mannelijk'. Voor de bestaande houding worden psychologische verklaringen gezocht, waarin mannelijke waarden als hard en rationeel, eenzijdig en rechtlijnig, tegenover vrouwelijke waarden als macht en emotioneel worden gezet. Deze gedachtegang gebaseerd op de bestaande socialisatieprocessen van meisje tot vrouw en van jongen tot man, vindt zij te beperkt.

Andere kritiek van vrouwen, met name afkomstig uit het wijkwerk in Utrecht: Zij vonden de benadering te historisch, een eenzijdige reductie van maatschappelijke tegenstelling tot mannelijk en vrouwelijk en onvoldoende gericht op een grotere massale machtsvorming van onderop, hetgeen veel opbouwwerksters destijds in het vaandel droegen. Veel mannen voelden zich aangevallen en bedreigd, vonden het navelstaren of zeiden dat werken met vrouwen vanuit een feministische visie geen opbouwwerk was. Ontegengesteld zeg ik nu: er klonk onmacht in door. We hadden een defensieve houding en we hadden

het nodig om zelf af te zetten. Het klonk zwart-wit en schreeuwerig maar voor velen was het dan ook werkelijk tabben.

Het onderwerp vrouwen en opbouwwerk sloeg niet voor niets aan. Veel vrouwelijke beroepskrachten en ook actieve bewoonsters ondervonden veel weerstand tegen haar werken met vrouwen.

- ze kregen onvoldoende waardering voor hun werk, omdat het anders was
- zij bleken zwak te staan in hun organisatie
- en deden daarom niet wat ze eigenlijk zouden willen
- ze lieten zich terug sturen en weg drukken
- hielden hun mond en haakten af.

Illustratief hierbij is een onderzoek dat Lionel v. Rheenen in 1981 in Engeland uitvoerde, naar de verschillen in aanpak tussen mannelijke en vrouwelijke opbouwwerkers. Dit onderzoek bevestigt enerzijds de knelpunten die opbouwwerksters destijds ervoeren en voor een deel nog steeds ervaren. Anderzijds geeft het aanwijzingen voor de werkwijze waar veel vrouwen zich het prettigst bij voelen. Opvallend is bovendien dat opbouwwerk, dat in Engeland voor een groot deel door vrouwen gebeurt, vanuit professioneel oogpunt een lage status heeft. De resultaten:

- opbouwwerksters besteden hun tijd meer aan bewoners in vergelijking met hun mannelijke collega's; mannen hebben meer contacten met collega's, ambtenaren en politici, vergaderen vaker en doen meer aan coördinatie en organisatie
- in hun aanpak hebben vrouwen onder andere meer geduld
- ze hebben een beter gevoel voor leerprocessen
- vrouwen zitten daar waar de veranderingsprocessen zich afspeelen

- zij zijn in staat de afstand tussen bewoners en beroepskrachten te verkleinen.

Mannen identificeren zich meer met de baan 'an sich', waarbij werk het centrale punt in hun leven is. Zichtbare resultaten zijn voor hen hierdoor belangrijk, omdat dit status geeft en het werk gemakkelijker rechtvaardigt.

Na een periode van afzetten tegen en van rechtlijnig denken, volgde een fase, waarin vrouwen vooral zichzelf sterker, zichtbaarder wilden maken. (Wat eveneens past binnen de wijze waarop emancipatiebewegingen zich ontwikkelen).

Al snel volgden er cursussen en studiedagen over vrouwen en macht – het steungroepenmodel –; beleidsvorming; loopbaanontwikkeling en positieve actie. Bovendien ontstonden plaatselijke en wijkgerichte emancipatieplatforms. Het Werkcentrum Opbouwwerk ZH introduceerde het thema: 'Vrouwen en Macht' binnen het opbouwwerk en liet in de provincie Zuid-Holland een onderzoek doen naar de feitelijke positie van opbouwwerksters binnen bewonersorganisaties en de wens en mogelijkheden om met vrouwen te werken.

Het derde punt dat ik aan het begin van mijn inleiding noemde, is de aanpak om met bewonersgroepen te werken, waar met name vrouwen bij gebaat zijn; ook wel feminisering van de methode opbouwwerk genoemd. De al eerder genoemde Special was er aan gewijd en ook een deel van het boek 'Opbouwwerk in Vrouwenhanden'. Ik denk nu: 'Jammer dat er na deze aanzetten daarna niet veel meer gebeurd is.' Op de valreep dus een laatste poging mijnerzijds.

Voor deze gelegenheid heb ik daarom alle punten nog eens op een rijtje gezet. Hoe keken we in het begin van de jaren '80 tegen het opbouwwerk aan en welke kritiek hadden we daarbij?

Waarmee we vooral het opbouwwerk bedoelden zoals het werd beschreven in grote en middelgrote steden.

Wij vonden de opbouwwerkmethode rechtlijnig en star. Waar kenmerkt het zich in onze ogen door?

1. formele vergadercultuur
2. het streven naar structurele verbeteringen op buurt- en wijkniveau, wat betreft materiële voorzieningen
3. het collectiveringsprincipe (problemen worden verbreed tot collectieve problemen)
4. een geografische oriëntatie en verbreding van problemen in tegenstelling tot bijvoorbeeld positieverbreiding of een functionele verbreding van problemen
5. het gesproken woord als verreweg het belangrijkste strategische middel
6. nadrukkelijke zaak- en taakgerichtheid
7. de homogeniteitsgedachte als werkprincipe (het gaat om bewoners)
8. het vijanddenken - de gemeente, de woningbouwvereniging als vijand.

Wat stelden wij daar tegenover?

Ik denk dat het belangrijkste is, dat er andere en nieuwe zaken naar voren werden gebracht en als belangrijk werden gezien. We stelden namelijk andere prioriteiten, zowel wat betreft probleembenoeming en werkwijze, als ten aanzien van resultaatbenoeming. Bovendien kozen we voor een doelgroep. De doelgroep vrouwen, met name de thuisvrouwen zoals we ze noemden. En onze inzet was gericht op de positieversterking van vrouwen.

Probleembenoeming

Hierbij ging het om:

- Het benoemen van zaken die dicht bij huis spelen als een probleem dat opgelost moet worden (kleinschalig). Bijvoorbeeld een speelvoorziening in de straat, een veilige oversteekplaats, een schone straat en schone portieken.
- Het herkennen van problemen die immaterieel van aard zijn. Het overbekende voorbeeld, maar levensgroot aanwezig, van het geïsoleerde bestaan van veel vrouwen (het bevorderen van sociale contacten, het scheppen van ontmoetingsmogelijkheden).

Resultaatbenoeming

Als resultaat kun je bijvoorbeeld benoemen dat iemand na verloop van tijd het woord durft te voeren. In dit kader pasten:

- het mondig maken van mensen
- (in)formele netwerkvorming
- persoonlijke groei (bijvoorbeeld: iemand is een bepaalde opleiding gaan volgen.)

Werkwijze:

In de werkwijze golden andere aandachts- en uitgangspunten,

Foto: Liesbeth Ruysink

zoals:

Mens en zaak niet scheiden.

Je werkt immers met mensen aan een bepaald probleem. Bijvoorbeeld: sociale veiligheid. Wil je daar in een buurt iets aan doen met een bepaalde groep mensen dan zal je van elkaar moeten weten hoe iedereen überhaupt tegenover dit probleem staat. Bovendien maakt het uit of je een oudere of een jongere, een man of een vrouw bent. Je positie en de bril die je op hebt, kleuren immers je keuze voor oplossingen. Het klinkt misschien onlogisch maar voor elk probleem zijn na verloop van tijd standaardoplossingen gevonden, en die worden toegepast, los van de precieze situatie en van juist die mensen die er wat mee willen en er last van hebben.

Het stellen van procesdoelen.

Dit betekent dat je rekening houdt met sfeer en klimaat en met het groepsfunctioneren. Het betekent dan ook dat je daar doelen op formuleert. Bijvoorbeeld: Op een bewonersvergadering stel je je tot doel ervoor te zorgen dat mensen met een ander gevoel (opluchting of een gevoel van: hier kunnen we iets aan

doen) naar huis gaan. Een doel dat je ook kunt toetsen. Emoties en gevoelens die mensen uiten, worden zo niet als lastig beschouwd. Je sluit er op aan en maakt die gevoelens productief.

Oog voor het welzijn van individuen en verschillen in motieven en belangen van mensen.

Aanpassen aan degenen met minder ervaring.

Aandacht voor de specifieke functionele positie-omstandigheden van vrouwen.

Bijvoorbeeld: praten over kinderen tijdens vergaderingen is praten over werk.

Aandacht voor taakverdeling.

Met als doel deconcentratie van macht en het doorbreken van voor spelbare hiërarchie.

Een frequenter gebruik van directe, andere actiemiddelen.

Bijvoorbeeld: theater.

Evenredige waardering van onzichtbare en zichtbare taken. Bijv. voorzitten, het rondbrengen van buurkrantjes en het bellen van ambtenaren.

Spreading van taken.

Inzoverre dat mogelijk en functioneel is.

Gebruik maken van diverse werkvormen.

Bijv. rollenspel, rondjes.

Het stimuleren van leerprocessen. Door aandacht voor het leren aan de klus. Door aandacht voor scholing.

Wat ik nog wel wil noemen, is de plicht die het opbouwwerk volgens mij heeft om een aantal tegenprestaties te leveren voor al het onbetaalde werk dat vrouwen doen. (Bewonersorganisaties worden immers voor een groot deel door vrouwen gedragen.) Zij leveren, in mijn ogen, de grootste bijdragen en de meest effectieve bijdragen. Tegenprestaties zouden kunnen zijn:

- een werkwijze zoeken die past en aansluit bij vrouwen
- een keuze maken voor die problemen die vrouwen aangaan
- een werkwijze en middelen bieden waardoor vrouwen vooruit komen.

Dat betekent aan vrouwen die bagage meegeven waardoor ze in het 'openbare' leven (wat is openbaar?) vooruit kunnen komen. Dit, met als doel dat zij bewonersorganisaties en -groepen ontgroeien (pikant detail) en leren voor zichzelf perspectieven te ontwikkelen. Taakgerichte scholing en loopbaanontwikkelingscursussen zouden onderdeel moeten zijn van de opbouwwerkpraktijk.

Daarnaast vind ik dat opbouwwerkers nog steeds hun voordeel kunnen doen met de methodische aanzetten die destijds door vrouwen ontwikkeld zijn.

Op de conferentie 'Opbouwwerk in de jaren '90' noemde prof. Idenburg, hoogleraar bestuurskunde aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, opbouwwerk een 'zorgend' beroep. Hij formuleerde de volgende stelling:

'Opbouwwerk is een zorgend beroep. Het zorgt ervoor dat mensen weer kunnen participeren in de samenleving. Het zorgt ervoor dat mensen de macht over het eigen bestaan kunnen (her)nemen. Het zorgt voor netwerkvorming in de strijd tegen sociaal isolement en vereenzaming. Als criterium daarbij geldt dat de nadruk wordt gelegd op het vermogen van betrokkenen om, uitgaande van hun eigen capaciteiten en hun eigen problemen, oplossingen te vinden.'

Opvallend is dat zo iets uit de mond van een man komt, terwijl duidelijk is dat vrouwen op deze wijze al lang in de praktijk werken.

Tussen mannen en vrouwen zijn er overeenkomsten in gedachten goed mogelijk. Alleen is het jammer dat als vrouwen dit ontwikkelen het niet op de voorgrond komt.

Monique Jongerius ■